

PŘÍLIŠ MNOHO PORTÁLŮ A SCHODIŠŤ ANEB KOMUNIKAČNÍ PERIPETIE V DOMĚ ČP. 506 A 507/I NA HAVELSKÉM TRHU

MICHAEL RYKL – LADISLAV BARTOŠ

Průzkum suterénních partií domu na Havelském trhu přinesl překvapivě detailní obraz středověké a raně novověké dynamické proměny zdánlivě obvyklého domu na obvyklé lokační parcelaci. Při hledání obecnějšího významu výsledků průzkumu, jenž by umožnil i nastínění významu domu pro poznání dějin stavební kultury středověku v městském prostředí, můžeme definovat pět dějinných etud:

- » Dům středně široký (šíře parcely 13 m), z 2. poloviny 13. století, založen ve své parcelaci a vztahu k sousedovi systémově jako ostatní dříve zkoumané domy v téže frontě Havelského trhu. Na své parcele je však nestandardně vyvinutý, rychle expanduje, a tudíž ihned s důležitými úpravami. Od počátku bylo v suterénu (a pravděpodobně nejen tam) zakódováno dvojité provozní uspořádání – fáze GIa–c.
- » Dům po požáru 1316, charakteristicky s popožárovými nouzovými opravami a s odstupem s rozsáhlejší přestavbou, stále na stejné parcele – fáze GIIa–d.
- » Rozdělení domu na dva domy roku 1426. Tato skutečnost vyvolala „vzorové“ přeskupení dispozice z domu průjezdového na dva domy síňové. Nejprve improvizovaně a mírně zmateně – fáze GIIIa+b, posléze přehledněji – fáze PGRII–III.
- » Několikeré novověké úpravy krkolomných přístupů do suterénu ve stísněných prostorových podmínkách rozděleného domu.
- » Opětovné spojení na počátku 19. století, které nevědomky obnovuje princip středověkého dispozičního stavu.

TOO MANY PORTALS AND STAIRCASES, OR THE COMMUNICATION RIGMAROLE IN THE HOUSE NO. 506 AND 507 AT THE HAVEL'S MARKET IN PRAGUE

A survey of the house basement at The Havel's market revealed surprisingly detailed picture of the medieval and early Post-medieval dynamic transformation of this seemingly common house on a standard location plot. Five historical phases may be defined as results of the survey, illustrating the significance of this house within the building history in medieval town surroundings.

- » House of medium width (13 m plot), 2nd half of the 13th century, its layout and relation to the neighbor correspond with previously documented houses in the same frontage of Havel's Market. Its development within its plot however is non-standard; it expands fast with immediate partial modifications. Since the beginning its basement (and probably elsewhere) had dual utility premises – phases GIa–c.
- » The house after the fire in 1316, with characteristic emergency repairs after the fire and more extensive later reconstruction still on the same plot – phases GIIa–d.
- » Division of the house into two in 1426, which required “exemplary” transformation of the layout from a single house with a central passageway into two houses with a central hall. Improvised and slightly confused in GIIIa+b phases, later clearer in PGRII–III phase.
- » Several Post- medieval alterations of the hazardous accesses into the basement in constricted spatial conditions of the divided house.
- » Re-joining of the house at the early 19th century, unconsciously renewing the medieval layout principle.

Klíčová slova – městský dům – rozdělení domu – komunikační schéma – stavební historie – Havelské Město – sklep – suterén – polosuterén – dispozice

Key words – town house – house layout – communication scheme – building history – Havel's town – cellar – basement – semi basement – layout

Staroměstský dvojdům čp. 506+507/I¹ (dále bez označení katastru) s klasicistní fasádou a dvojicí hrotitých různě velkých oblouků loubí je součástí severní fronty Havelského trhu (obr. 1). Jediným dosavadním průzkumem byl pasport SÚRPMO (Státního ústavu pro rekonstrukci památkových měst a objektů v Praze), ve kterém je správně rozpoznáno gotické zdivo (PAVLÍK/VILÍMKOVÁ 1960a). Úměrně době vzniku a účelu průzkumu však není dále rozlišeno.²

Z kapitoly o historii domu uvádíme alespoň několik základních údajů:

V roce 1404 patřil dům Margaretě (Markétě), vdově po Ondřeji Ottonovi suknakraječi. V roce 1426 došlo k rozdělení do té doby jediného domu a toto rozdělení pak přetrvalo velice dlouhou dobu, až do počátku 19. století (TOMEK 1866, 113; 1872, 217; PAVLÍK/VILÍMKOVÁ 1960a, 1). Východnější z obou domů – čp. 506 – byl nazýván U Teplých, podle majitele z 1. poloviny 18. století Václava Teplého doloženého v letech 1713 a 1726 (PAVLÍK/VILÍMKOVÁ 1960a, 1–5). Ve vizitačních tabellách z roku 1726 byl dům čp. 506 zapsán jako dvoupatrový, dobře z kamene postavený. V přízemí je uveden klenutý pokoj, pět kvelbů, dvě kuchyně, dvorek a dole dva sklepy.³ Dům čp. 507 (U Modrého lva) patřil v roce 1726 Bernardu Wondrákovi a byl v tabellách zapsán, jak lze

1 Dům má dvě popisná čísla. Rozdělen byl roku 1426, opět spojen 1804 (PAVLÍK/VILÍMKOVÁ 1960a, 1–5).

2 Oficiální název tehdejší rozsahem a efektivitou ohromující akce, kterou by v dnešních podmínkách již nebylo možné napodobit, zněl *Stavebně historický průzkum Prahy a dokumentace k asanačnímu plánu*.

3 NA TK, sign. 129, podrobnější popis na rubu folia 16, cit. in PAVLÍK/VILÍMKOVÁ 1960a, 2.